

maakt ruimte voor onderwijs

MODULEHANDLEIDING LEESTEKENS 7

Inleiding	2
Doelgroep	2
Rubriekenoverzicht	3
De rubrieken toegelicht	4
Rubriek A: Hoofdletter en punt	4
Rubriek B: Vraagteken	4
Rubriek C: Uitroepteken	4
Rubriek D: Komma	5
Rubriek E: Hoofdletter bij directe rede	5
Rubriek F: Dubbele punt bij directe rede	5
Rubriek G: Aanhalingstekens bij directe rede	5
Rubriek H: Dubbele punt bij uitleg of conclusie	5
Rubriek I: [Dubbele punt bij opsomming]	5
Achtergrondinformatie	6

Inleiding

Numo is een online leermiddel waarmee leerlingen de basisvaardigheden van Nederlands, rekenen/wiskunde, Engels en Duits adaptief kunnen oefenen tot ze het beoogde niveau hebben bereikt.

Adaptief betekent dat het programma zich automatisch aanpast aan het oefengedrag van leerlingen. Is een leerling goed in een vaardigheid, dan gaat hij er met sprongen doorheen. Bij onderdelen waarmee hij moeite heeft, staat het programma langer stil. De leerling krijgt dan extra oefeningen en meer feedback.

Numo kan terugrijpen op oefenstof van groep 6 van de basisschool. Een leerling die uitblinkt in een vaardigheid, kan doorgaan met oefenen tot 3F- of zelfs 4F-niveau. Dat is de grote kracht van adaptieve software!

Doordat leerlingen met Numo de basisvaardigheden eigen maken, heb jij als docent meer tijd voor andere, leuke dingen, zoals individuele begeleiding, thema-opdrachten, interactieve werkvormen, oefenen met schrijfvaardigheid, projecten rondom rekenen, debatteren en literatuur.

Doelgroep

Leestekens 7 is bedoeld voor groep 7 van het basisonderwijs. Het programma kan – wanneer er sprake is van achterstand - vanzelfsprekend ook gebruikt worden voor leerlingen in hogere groepen van het gewone of speciale onderwijs. Het programma is geschikt voor groepen waarin niveauverschillen bestaan. Het kan zowel gebruikt worden door leerlingen die nog veel fouten maken in het toepassen van leestekens als door leerlingen die op dit gebied al gevorderd zijn. De hoeveelheid oefenstof die op basis van de diagnostische toets geselecteerd wordt is voor deze groepen verschillend in omvang. De doelgroep is dus breed. Het programma is bovendien geschikt voor zowel allochtone als niet-allochtone leerlingen. Voor leerlingen die nog moeite hebben met lezen zijn de uitlegschermen ingesproken door een natuurlijke stem.

In veel oefeningen van Leestekens 7 wordt – als een leerling een fout maakt – specifieke feedback gegeven, vaak voorzien van een hint, waarna hij nog een of meer keer mag proberen het te verbeteren. De leerling kan ook altijd tussendoor een tip opvragen of uitlegschermen en spiekschermen raadplegen.

Rubriekenoverzicht

(*) betekent: geluid onmisbaar.

Rubriek	Oefening	Omschrijving van de activiteit
Sprongtoetsen	1 Rubriek A t/m D (*) 2 Rubriek E t/m H (*) 3 Rubriek A t/m H (*)	Lees elke vraag aandachtig en kies het juiste antwoord. Lees elke vraag aandachtig en kies het juiste antwoord. Lees elke vraag aandachtig en kies het juiste antwoord.
A Hoofdletter en punt	1 Eigennamen aanwijzen 2 Zinnen splitsen 3 Twee zinnen 4 Drie zinnen 5 Hoofdletters en punten in teksten 6 Tien complete zinnen 7 De winter 8 Zwartkopzanger 9 Hoofdletters en punten	Je ziet twintig woorden. Wijs de tien eigennamen aan. Klik op het woord waarmee de tweede zin begint. Verdeel de tekstjes in twee zinnen. Verdeel de tekstjes in drie zinnen. Lees de tekst en beantwoord de vragen. Je ziet twintig woordgroepen. Wijs tien complete zinnen aan. Plaats punten en hoofdletters. Plaats punten en hoofdletters. Lees de vraag en kies het goede antwoord.
B Vraagteken	1 Vraagzinnen bouwen 2 Vraagzin of niet 3 Een vraag bij een antwoord 4 Zinnen en vraagtekens 5 Maaltijden voor kinderen 6 Een zin in een verhaal (*) 7 Vraagtekens	Wijs de delen in de juiste volgorde aan en maak een vraagzin. Is dit een vraagzin of niet? Klik in de goede rij. Typ de vraag die bij dit antwoord past. Lees de tekst en beantwoord de vragen. Plaats hoofdletters, punt en vraagtekens. Luister naar de eerste drie zinnen van een verhaal en typ de vierde zin. Lees de vraag en kies het juiste antwoord.
C Uitroepteken	1 Uitroepzinnen bouwen 2 Tien uitroepzinnen 3 Zinnen afsluiten 4 Een knotsgek verhaaltje 5 Afsluittekens kiezen	Wijs de woorden en woordgroepen in de juiste volgorde aan en maak een zin met uitroeptekens. Je ziet twintig zinnen. Wijs tien zinnen aan met een uitroep. Typ een punt, een vraagteken of uitroeptekens. Plaats komma's, punten, vraagtekens en uitroeptekens. Lees de vraag en kies het juiste antwoord.
D Komma bij opsomming	1 Met of zonder komma 2 Komma plaatsen 3 Zinnen verbeteren 4 Vliegen in een film 5 Komma's in zinnen	Waar past deze zin? Klik in de goede rij. Sleep de komma naar de juiste plaats in de zin. Neem de zinnen over en plaats hoofdletters en leestekens. Plaats alle leestekens in de tekst. Lees de vraag en kies het juiste antwoord.
E Hoofdletter bij directe rede	1 Citaat of geen citaat 2 Citaat weghalen 3 Hoofdletter bij citaat	Lees de vraag en kies het juiste antwoord. Typ de vraag die bij dit antwoord past. Welk onderstreept woord moet met een hoofdletter?
F Dubbele punt bij directe rede	1 Dubbele punt plaatsen 2 Citaten zoeken 3 Zinnen verbeteren 4 Dubbele punt en hoofdletter bij citaat	Sleep de dubbele punt naar de juiste plaats in de zin. In welke zin staat een citaat? Wijs die zin aan. Typ dubbele punten, hoofdletters en afsluittekens. Welke zin is helemaal goed en achter welk woord moet een dubbele punt?
G Aanhalingstekens bij directe rede	1 Citaat in rijen 2 Citaten maken 3 De telefoon gaat 4 Rare achternamen 5 Aanhalingstekens bij citaten	In welke rij hoort de zin? Wijs de juiste rij aan. Voeg een citaat toe. Plaats aanhalingstekens bij citaten in een tekst. Voeg alle ontbrekende leestekens toe. Welke zin is goed als je let op de komma's?
H Dubbele punt bij uitleg of conclusie	1 Waarom een dubbele punt 2 Dubbele punt plaatsen 3 Delen koppelen 4 Duiker zonder lucht 5 Dubbele punt bij uitleg en conclusie	Lees elke vraag en kies het juiste antwoord. Sleep de komma naar de juiste plaats in de zin. Kies het juiste vervolg van de zin. Plaats dubbele punten in een tekst. Lees de vraag aandachtig en kies het juiste antwoord.
I [Dubbele punt bij opsomming]	1 Na de dubbele punt 2 Leestekens toevoegen 3 Koppelpuzzel 4 Deftige namen 5 Leestekens in teksten	Lees de vraag en kies het juiste antwoord. Neem de zinnen over en plaats hoofdletters en leestekens. Koppel twee delen aan elkaar. Begin met groen en kies dan uit blauw. Plaats alle leestekens in deze tekst. Lees de vraag en kies het goede antwoord.

De rubrieken toegelicht

Leestekens 7 behandelt alle woordsoorten en zinsdelen die volgens Meijerink c.s. en de SLO in groep 7 van het basisonderwijs geleerd moeten worden. De onderwerpen zijn:

- Hoofdletter en punt
- Vraagteken
- Uitroepteken
- Komma bij opsomming
- Hoofdletter bij directe rede
- Dubbele punt bij directe rede
- Aanhalingstekens bij directe rede
- Dubbele punt bij uitleg of conclusie
- [Dubbele punt bij opsomming]

Rubriek A: Hoofdletter en punt

Rubriek A bestaat uit negen oefeningen met zes verschillende oefenvormen. Begonnen wordt met een oefening over de hoofdletter bij eigennamen. Deze stof werd eerder bij spelling al behandeld. Verder gaat het in deze rubriek vooral om de hoofdletter aan het begin van de zin en de punt op het eind. Een eerste stap daarvoor is natuurlijk het verdelen van een tekst in zinnen. Er zijn twee oefeningen waarin een tekst moet worden verdeeld in twee, dan wel in drie zinnen. Wat de inhoud betreft zijn zinnen ook mededelingen over een onderwerp. De schrijver vertelt iets over dat onderwerp. Om te weten waar ze een hoofdletter moeten schrijven, moeten leerlingen vooral op de inhoud letten. Verder wordt er aandacht besteed aan de notie 'compleet of niet compleet'. In veel gevallen kunnen leerlingen aanvoelen dat een zin niet compleet is omdat er nog iets voor of achter hoort te staan. Er zijn geen regels voor te geven. In twee oefeningen moeten in een tekst punten en hoofdletters worden aangebracht. De laatste oefening van elk rubriek lijkt het meest op wat er in de tekst wordt bevraagd over dit onderwerp. Dat is ook hier zo.

Rubriek B: Vraagteken

Een belangrijk kenmerk van een vraagzin is dat de toon aan het eind wat omhoog gaat. Vormkenmerken zijn dat een vraagzin meestal begint met een werkwoord of met een vraagwoord: Ga je met me mee? Wanneer vertrek je? Het begrip 'persoonsvorm' wordt in dit programma nog niet genoemd, omdat niet zeker is dat ze dat al kennen. Het ligt ook meer voor de hand om dit bij Grammatica en Werkwoordspelling te behandelen.

Er wordt in deze rubriek ook onderscheid gemaakt tussen de taalhandelingen 'vragen' (Hoe laat komt Jan?) en 'meedelen' (Ik zal je vertellen hoe laat Jan komt.)

Rubriek C: Uitroepteken

Je gebruikt een uitroepteken als iets wordt geroepen of als nadrukkelijk wordt gezegd dat iemand iets moet doen of niet moet doen. Ook als je wilt laten uitkomen dat iemand *blij*, *boos*, *bang* of *verbaasd* is, bij emoties dus, gebruik je een uitroepteken. Verderop in het rubriek komen ook de andere tot nu toe behandelde leestekens weer aan bod.

Rubriek D: Komma

Net als de hoofdletter en de punt kennen leerlingen de komma al van het lezen. Hier gaat het echter over het toepassen van de komma bij het schrijven. Aan de orde komt om te beginnen het gebruik van de komma bij een aangesproken persoon of een uitroep: *Anna, kom eens hier; Zeg, hou eens op; Je hebt gelijk, hoor.* Het herkennen van een pauze is over het algemeen belangrijk bij komaagebruik.

De tweede toepassing van de komma in deze rubriek betreft het gebruik ervan tussen de delen van een opsomming. Daarbij wordt aangeleerd dat je over het algemeen geen komma gebruikt bij 'en' en 'of'. Ook opsommingen die bestaan uit groepjes woorden komen hier aan de orde.

Rubriek E: Hoofdletter bij directe rede

In rubriek E wordt het begrip 'citaat' geïntroduceerd. We hebben ervoor gekozen de aanduiding 'directe rede' die Meijerink en de SLO hanteren, niet te gebruiken. Als omschrijving van 'citaat' gebruiken wij: datgene wat iemand letterlijk heeft gezegd of geschreven. Rubriek E is een klein rubriek omdat het hoofdlettergebruik slechts één aspect van de spelling van citaten is. In de volgende rubrieken komt de rest.

Rubriek F: Dubbele punt bij directe rede

Het tweede aspect dat aan de orde moet komen bij de spelling van de directe rede is het gebruik van de dubbele punt. In de uitleg staat dat een dubbele punt altijd gebruikt wordt om iets aan te kondigen. Bij de extra oefeningen zitten alvast twee rubrieken die ook in groep 8 terugkomen: De dubbele punt die een uitleg of conclusie aankondigt, en de dubbele punt bij een opsomming.

Rubriek G: Aanhalingstekens bij directe rede

Het derde aspect dat aan de orde moet komen bij de spelling van de directe rede is het gebruik van aanhalingstekens. De stof uit de vorige twee rubrieken komt terug.

Rubriek H: Dubbele punt bij uitleg of conclusie

Als je aankondigt dat je iets gaat uitleggen of toelichten, dan gebruik je een dubbele punt. Je kunt er dan vaak ook 'want' bij denken. Als je een conclusie of samenvatting aankondigt, gebruik je eveneens een dubbele punt. Je kunt er dan vaak 'dus' voor denken. Voorbeelden:

Opgelet: (want) gevaarlijke hond!

Ik heb alles goed gecontroleerd: (dus) er is niets misgegaan.

Rubriek I: [Dubbele punt bij opsomming]

Dit is een rubriek met extra oefeningen voor snelle leerlingen. De stof van deze rubriek wordt niet bevraagd in de toetsen. Als je aankondigt dat er een opsomming volgt, dan gebruik je een dubbele punt. Tussen de delen van een opsomming schrijf je een komma, maar meestal niet bij 'en' en 'of'. Voorbeelden:

Op het formulier vul je in: naam, adres, geboortedatum.

Mijn tante spreekt verschillende talen: Engels, Frans en Duits.

Achtergrondinformatie

Vanwege de zorg over het kennisniveau van taal en rekenen formeerde het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen een Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen. Deze expertgroep (commissie Meijerink) kreeg als opdracht om te adviseren wat leerlingen op het gebied taal en rekenen moeten kennen en kunnen op verschillende momenten in hun onderwijs carrière. Het resultaat is beschreven in het rapport 'Over de drempels met taal en rekenen' (2008). In advies formuleert de Expertgroep:

- 'doorlopende leerlijnen' die ervoor zorgen dat het onderwijsresultaat van de ene sector naadloos aansluit op dat van de andere;
- 'referentieniveaus' met beschrijvingen van kennis en vaardigheden die leraren houvast bieden voor het bepalen, volgen en stimuleren van de ontwikkeling van leerlingen.

Het advies bestaat uit een hoofdrapport en voor zowel taal als rekenen een deelrapport. De rapporten zijn te downloaden vanaf de site van de Stichting Leerplanontwikkeling (www.slo.nl).

Drempels en domeinen

Het rapport van de Expertgroep Meijerink geeft aan wat leerlingen op belangrijke momenten in hun schoolloopbaan moeten kennen en kunnen. Deze belangrijke momenten worden ook wel 'drempels' genoemd en behelzen de overgangen tussen basisonderwijs, vmbo, mbo, vwo, hbo en universiteit. Als leerlingen deze drempels makkelijker kunnen nemen, hebben ze meer kans op een optimale schoolloopbaan. Om ze hierbij te helpen, heeft de Expertgroep beschrijvingen van vier niveaus geformuleerd: 1F, 2F, 3F en 4F. Deze niveaus beschrijven de kennis en vaardigheden die de leerlingen op de drempelmomenten moeten beheersen.

Niveau	Fundamentele kwaliteit	Drempel
1F	Eind primair onderwijs	Van po naar vo
2F	Eind vmbo	Van vo fase 1 naar vo fase 2 / van vmbo naar mbo
3F	Eind mbo-4 en havo	van vo en mbo naar hbo
4F	Eind vwo	van vo naar wo

In het rapport Over de drempels met taal onderscheidt de Expertgroep vier domeinen: (1) mondelinge taalvaardigheid, (2) lezen, (3) schrijven en (4) taalbeschouwing (grammatica) en taalverzorging. Het referentiekader Nederlandse taal voor het domein begrippenlijst en taalverzorging op de basisschool is door de SLO uitgewerkt in een rapport Leerstoflijnen begrippenlijst en taalverzorging. Eveneens te downloaden vanaf de site van de SLO.

De stof van Leestekens 7 valt onder domein 4, taalbeschouwing en taalverzorging. Naast Leestekens 7 heeft Kurve programma's ontwikkeld voor het leren van spelling algemeen, werkwoordspelling en grammatica. Met deze vier programma's bestrijken we domein 4 dus geheel.